

Ο ΔΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΗ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Μέσα σέ λίγες μέρες οί διό δραματικοί θίασοι τής 'Αθήνας ανέβασαν δυό θεατρικές δισκευές έργων του Δοστογιέφσκι. Τό 'Εθνικό Θέατρο τούς «Ταπεινούς και Καταφρονεμένους» κατά δισκευή του κ. Βεάκη, και τό Κοτοπούλειο τό «'Εγκλημα και Τιμωρία» κατά δισκευή του γνωστού Γάλλου σκηνοθέτου και συγγραφέως Gaston Baty.

Τό κατά πόσο τό μυθιστόρημα είναι δυνατόν νά μπει στό περιορισμένο περιγραμμά του δράματος, και κατά πόσον ή αλλαγή τής μορφής θά συντελεσθεί χωρίς βλάβη τής ούσίας, είναι ζήτημα ευρύτερας ανάλυσεως που δέν μπορεί νά μās απασχολήσει αὐτή τή στιγμή. Ειδικά όμως, στό αν ή Δοστογιεφσκή ἐλεύθερη πρόζα είναι δυνατόν νά μπει στό στενόχωρο θεατρικό πλαίσιο, θά ἀπαντήσουμε ἀνεπιφύλακτα ἀρνητικά παρ' ὅλη τή θεατρικώτατη δισκευή του Gaston Baty στό «'Εγκλημα και Τιμωρία» που είδαμε στό θέατρο Κοτοπούλη.

Ὁ Δοστογιέφσκι είναι ἀπόσιτα μέγας, ὁ χείμαρρος τής μεγαλοφυΐας του δέν χωρᾶ σέ ξένα στενά καλούπια, ξεχειλίζει και ξεφεύγει. Ὁ βαθύς αὐτός ἀλυτῆς του πολυσύνθετου τής Ρωσσοικῆς ψυχῆς ἐπλασε τύπους σύμφωνα μέ τήν ὑπερεξημμένη, και ὑστερικά παθιασμένη ιδιοσυγγρασία του. Στή δημιουργία όμως τῶν τύπων του ἔδωσε ἐντελῶς ὑποκειμενικά τό ἐσωτερικό δράμα και τή λεπτομερή ἀνάλυση τῶν ψυχικῶν καταστάσεων. Ἡ ἐξωτερική δράση δέν είναι οὐσιώδους σημασίας, και ἔτσι οί τύποι, ὅπως και ὅλο ἐν γένει τό ψυχαναλυτικό μυθιστόρημά του, παρουσιάζει ἀνεπέρβλητες δυσκολίες στή δραματοποίηση και στή διατήρηση τής βαθύτερης ἐννοίας. Ἐξ ἄλλου ὁ μεγαλόπνοος ὁραματισμός του δέν μπορεί νά ἐκφρασθεῖ ἀπ' ἄλλον. Είναι μοναδικός. Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικό ἐπίσης στοιχείο του

Μαρίκα Κοτοπούλη

ἔργου του, ή περιγραφή τῶν παθολογικῶν ψυχολογικῶν καταστάσεων στήν ὁποία ἔχει φθάσει, και λόγω ἰσως προσωπικῆς κλίσεως, σέ τέτοιο σημείο τελειότητος, ὥστε διάσημοι ψυχίατροι νά τις πέρνουν γιά ὑπόδειγμα ἐπιστημονικῆς μελέτης, δέν είναι δυνατόν οὔτε νά ἀποδοθεῖ σέ δισκευές, οὔτε νά ἔχει ἐνδιαφέρον γιά θεατρικό ἔργο.

Ὁ Gaston Baty, γνώστης τής σκηνης ὅσο λίγοι, στήν ἀξιόλογη δισκευή του, τήν ἀξιολογότερη που ὡς σήμερα τουλάχιστον είδαμε, διέσωσε ἐν μέρει τόν νευρασθενικό καταθλιπτικό βραχνά τόν φονιά φοιτητή Ρασκολνικόφ, που κυριαρχεῖ στό μυθιστόρημα. Τό ἐπεσκίασε όμως δυστυχῶς μέ τό ἀνακρατικό ἐνδιαφέρον, και ἔτσι μοιραία τό ἔργο παρεξέκλινε ἀπ' τήν ἀρχική πηγὴ του. Μερικὲς όμως σκηνές του ἦταν πράγματι ἐμπνευσμένες. Ἡ σκηνὴ τής ταβέρνας τής φωληᾶς αὐτῆς τῶν ξεπεσμένων νευρασθενῶν και τῶν ὄνειροπόλων, μέ κυριαρχοῦσα τή μορφή του Μαρμελαδόφ, του ἀνθρώπου που φθασμένος στό ἔσχατο βαθμό του ἐξευτελισμοῦ και τής ταπεινώσεως, ἐναντινίζει μέ ὑστατη ἐλπίδα τή θεϊκεῖα εὐσπλαχνία, δίνει τή βαθύτερη ἐννοια του ἔργου, τόν ἐξαγνισμό διά του πόνου, και μαζί μέ τό μαεστρικό κοντράστο του ἀνοιξιότικου νοσταλγικοῦ τραγουδιοῦ του ὄργανοπαίκτη, ἀποδίδει τή πένθιμη και μεγαλόπρεπη ποίηση του Δοστογιέφσκι.

Τό ἔργο ἀνεβάστηκε ἱκανοποιητικά παρ' ὅλη τήν ἔλλειψη τῶν καταλλήλων τεχνικῶν μέσων. Τά σκηνικά τής σκᾶλας και του νεκροταφείου ἐνδιαφέροντα, γενικά ή ἀτότης χαρακτήρισε τή σκηνοθεσία. Ἴσως δὲ ἀν ὁ δισκευαστής εἶχε τοποθετήσει τή Σόνια στό φτωχικό περιβάλλον που τήν ἔχει τό μυθιστόρημα, ή ἐντύπωση θά ἦταν θεατρικώτερη και συμφωνότερη μέ τό πνεῦμα του συγγραφέως.

Ἡ μετάφρασις τής Μυριώτισσας ὀριστοτεχνική. Ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη, ή καλλιτέχνης που χαρίζει τις μεγαλύτερες συγκινήσεις, στό ρόλο τής Σόνιας ζωντάνεψε κατανοητικά τόν τύπο αὐτό, μέ τὰ ἀπλά μέ α τῆς μεγάλης τέχνης. Δίπλα τῆς ὁ κ. Τσαγανέας στό ρόλο του Μαρμελαδόφ ἔφθασε τὰ ὅρια τῆς ἐκλεκτῆς δημοσιογίας, και ὁ κ. Παπᾶς ὁ νέος ἠθοποιός που βάσταξε τό βαρύτερο φορτίο του Ρασκολνικόφ, μās ἄφισε τις σταθερότερες ἐλπίδες γιά τή μελλονική ἐξέλιξί του, και ἔπαιξε κατά τρόπον που τόν τιμᾶ. Ὁ κ. Γαβριηλίδης ἔπαιξε περίφημα, μόνον που δέν ἔπαιξε Δοστογιέφσκι. Ὁ κ. Λογοθετίδης ἔδωσε ἕνα εἶδος κωμικῆς νότας, που δέν ταίριαζε, στό Ραζουμίκιν, ἀντίθετα ὁ νέος Μυράτ και ὁ κ. Γιαννίδης στους διπλούς ρόλους των ἦταν ὅτι ἀκριβῶς ἔπρεπε. Ἡ κ. Ν. Βισώρη, στό δύσκολο σέ ἀπόδοσι ρόλο τῆς Κατερίνας Ἰβάνοβνας, εἶχε στιγμές πολὺ καλές, και ή κ. Χρυσούλα Μυράτ, ή δ. Χατζηπαναγιώτου και ή

κ. Α. Χάρη συμπαθητικώτατες στους συμπαθητιζούς των ρόλους.